

Nazwiska polskie pochodzące od nazw produktów zwierzęcych Cz. 2. Mięso i jego przetwory

Zbigniew Dobrzański^{1*}, Joanna Barłowska², Tadeusz Szulc³, Alicja Kowalczyk¹

¹Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Katedra Higieny Środowiska i Dobrostanu Zwierząt,
ul. Chelmońskiego 38 C, 51-630 Wrocław

²Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Katedra Oceny Jakości i Przetwórstwa Produktów Zwierzęcych,
ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin

³Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Zakład Hodowli Bydła i Produkcji Mleka,
ul. Chelmońskiego 38 C, 51-630 Wrocław

*e-mail: zbigniew.dobrzański@upwr.edu.pl

Abstrakt

Celem badań była analiza etymologiczna i statystyczna polskich nazwisk wywodzących się od nazw ‘mięsnych’ na podstawie polskich i zagranicznych baz danych o nazwiskach. Wykazano, że od XIII do XIX wieku powstało około 90 polskich nazwisk prymarnych (głównych) i pochodnych (derywowanych). Najwięcej nazwisk wywodzi się od nazw: skóra (7,7 tys.), kielbasa (7,2 tys.), flak (4,7 tys.) i golonka (4,2 tys. osób). Najstarszym polskim nazwiskiem jest Boczek (1208 r.). Pod względem jakości (liczby nazwisk) i ilości (liczby użytkowników nazwisk) dominuje województwo (woj.) mazowieckie, a następnie małopolskie. Najmniej nazwisk ‘mięsnych’ występuje w woj. podlaskim. Najbardziej umiędzynarodowionym nazwiskiem jest Comber (z for-

mami pochodnymi), występujące w około 70 krajach świata. Według autorów artykułu, najbardziej oryginalne polskie nazwiska ‘mięsne’ to: Gicz, Gnat, Flak, Jelita, Kiszka, Paszt, Paszta, Wendzonka. Najwięcej polskich nazwisk pochodzących od mięsa i jego przetworów, ale w formie modyfikacji graficznej lub fonetycznie podobnych, występuje w Ukrainie, a następnie Rosji, Niemczech i USA. Niektóre polskie nazwiska ‘mięsne’ używane za granicą mogą oznaczać imiona, np.: Gnat, Gesina (Gęsina), Jelita, Kiska (Kiszka), Nerka.

Występowanie oryginalnych lub graficznie zmodyfikowanych polskich nazwisk w świecie wskazuje na kierunki emigracji Polaków i podtrzymywanie tradycji kulturowych.

Słowa kluczowe: mięso i przetwory, polskie nazwiska, onomastyka

Wstęp
W pracy omówiono nazwiska pochodzące od drugiego z najważniejszych produktów ‘odzwierzęcych’ – mięsa i jego przetworów. Podobnie jak w części 1 artykułu, wykorzystano w tym celu krajowe bazy nazwisk: PESEL, ISNP i ActaFlow oraz zagraniczne: Foreberas i Geogen (Dobrzański in., 2025 a). Uwzględniono zarys historycz-

ny, etymologię i geografię danego nazwiska oraz liczbę jego użytkowników w Polsce i na świecie. Uwzględniono też nazwiska podobne fonetycznie oraz w formie adaptacji graficznej (bez znaków diakrytycznych). Przy podawaniu danych statystycznych (rozkład występowania) nie uwzględniano nazwisk, które występują sporadycznie (1–2 osoby) oraz dwuczłonowych. Nie poda-

wano też rangi (częstość występowania, CW), gdy liczebność danego nazwiska jest niższa niż 500 osób. Dla wykazania zmian liczebności nazwisk w przedziale jednego pokolenia (czasowo ostatniego) dokonano obliczeń matematycznych (różnice bezwzględne i procentowe) dla 12 ‘mięsnych’ nazwisk o wysokiej i średniej liczbie użytkowników, wykorzystując dane z bazy ActaFlow (2002) i z aktualnego rejestru PESEL (2025).

Niniejsza praca jest częścią cyklu publikacji poświęconych analizie etymologiczno-statystycznej nazwisk polskich wywodzących się od nazw zwierząt i produktów zwierzęcego pochodzenia (Dobrzański i in., 2024; Dobrzański i in., 2025 b). Ze względów redakcyjnych (ograniczona objętość tekstu) przedstawiono najważniejsze nazwiska bazowe (prymarne) i od nich pochodne (derywowane), wywodzące się semantycznie od nazw mięsa, ich struktur anatomicznych oraz od nazw wyrobów wędliniarskich i popularnych potraw mięsnych.

Etymologia nazwy ‘mięso’

Pierwszy raz nazwa ‘mięso’ pojawiła się w polskim piśmiennictwie w 2. połowie XIV wieku (Urbańczyk, 1953). Nazwa ta pochodzi od prasłowiańskiego ‘męso’ – ‘*miękkie części organizmu zwierzęcego lub ludzkiego*’ (mięso). W wielkim słowniku języka polskiego (WSPJ) mięso jako surowiec oznacza: ‘jadalne części zabitych zwierząt (oprócz podrobów i tłuszczu)’. W krajach Unii Europejskiej od 2004 r. mięso jest definiowane jako ‘wszystkie jadalne części zwierząt, w tym krew’. Definicja ta dotyczy następujących zwierząt: kopytne, drób, zajęczaki, dziczyzna, dziczyzna hodowlana, drobna zwierzyna łowna, gruba zwierzyna łowna. Definicja mięsa odnosi się również do surowców pochodzenia zwierzęcego, czyli wszystkich części zwierząt stałocieplnych poddanych ubojowi lub upolowanych, przeznaczonych do spożycia przez ludzi. Mięsem nie można nazywać tzw. ‘mięsa roślinnego’ oraz ‘sztucznego mięsa’ (laboratoryjne, komórkowe itp.). Mięso w jęz. ang. to ‘meat’, zaś we wszyst-

kich językach słowiańskich występuje zgodność semantyczna tego wyrazu (mięso, maso, maso, meso, mięsa itp.) z pewnymi różnicami fonetycznymi i często odmienną pisownią (cyrylica) (GT).

Nazwiska pochodzące od nazwy ogólnej ‘mięso’

W słowniku ISNP nie występuje jeszcze nazwisko MIĘSO (formy żeńskie: Mięsowa, Mięśowna), natomiast w rejestrze PESEL figuruje 51 mężczyzn i 43 kobiety o tym nazwisku (razem 94 osoby). Najwięcej z nich (81 osób) mieszka w województwie małopolskim. W starszej bazie nazwisk ActaFlow (AF) wykazanych jest w kraju 113 osób z nazwiskiem MIĘSO. Jest też wiele form derywowanych, jak Miąso, Miąsek, Miąsik, Miąsko i inne. W bazie Forebears (FRS) wykazanych jest za granicą (w ok. 60 krajach) ponad 100 fonetycznie podobnych nazwisk pochodnych od ‘mięso’, ale w językach narodowych (urzędowych) mają różne znaczenie. Np. w Nigerii aż 3,9 mln ludzi nosi nazwisko Musa, co z jęz. ang. (urzędowy) znaczy w tłumaczeniu ‘muza’. Nazwisko Massa nosi w Kamerunie 11,6 tys. osób, co z jęz. franc. (urzędowy) w tłumaczeniu na języki słowiańskie znaczy ‘masa’. W literaturze kolonialnej lub kreolskiej ‘massa’ bywało używane jako określenie ‘pan’ lub ‘władca’ (MC, GT).

Nazwisko MIĄSO (Miąsowa, Miąśowna) noszą w kraju 174 osoby, głównie w 5 południowych województwach, a najwięcej w podkarpackim (142 osoby). Pierwszy zapis datowany jest na 1586 r. (Mięso, Miąso). Jest to nazwisko przezwiskowe, pochodzi od apelatywu ‘mięso’ – ‘*mięso*’, ‘*miąso*’ (ISNP). Za granicą występuje w formie Masso – w Kamerunie jest 3,0 tys. osób o tym nazwisku, w Hiszpanii – 1,9 tys., w USA – 1,4 tys., na Kubie – 1,3 tys., w Beninie – 0,9 tys. osób i w kilku innych krajach, głównie hiszpańskojęzycznych (FRS). W wariantie Massho funkcjonuje w Japonii, ale nie oznacza ‘mięsa’ (GT).

Nazwisko MIĄSEK (Miąskowa, Miąskówna) nosi w kraju 407 kobiet i mężczyzn, głównie mieszkających w woj. mazowieckim (306 osób), w tym w m. st. Warszawa – 95 osób. Pochodzi od apelatywu ‘mięso’, ale może też

oznaczać ‘miąsek’ – człowiek lubiący ‘mięso’. Podobne nazwisko MIĄSIK (Miąsikowa, Miąsikówna) występuje u 666 osób, głównie w woj. podkarpackim, w tym w Rzeszowie (359 osób). Ranga (częstość występowania) nazwiska – 8793. Nie występuje w tej formie za granicą (FRS, ISNP).

Kolejne nazwisko ‘mięsne’ to MIĄSKO (Miąskowa, Miąskówna). Użytkuje je w kraju 827 osób, najczęściej mieszka w woj. mazowieckim (255) i śląskim (131), a z powiatów – w wołomińskim (131 osób). Ranga nazwiska, czyli wartość wskaźnika CW – 7087. Pierwszy zapis miał miejsce w 1571 r. (Miąsko). Pochodzenie nazwiska jest analogiczne jak w przypadku MIĄSEK. Nazwisko nie występuje poza granicami Polski (FRS, ISNP).

W bazie ISNP figuruje też nazwisko MIĄSKIEWICZ (Miąskiewiczowa, Miąskiewiczówna), występuje głównie w woj. mazowieckim (296 osób), w tym w pow. mińskim (100 osób). Łącznie żyje w kraju 348 osób o tym nazwisku, a pochodzi ono od nazwy osobowej: ‘Miąsek’, ‘Miąsko’. W formie zmodyfikowanej graficznie – Miąskiewicz i Miąkowski występuje w Niemczech (80 osób) (GG). Według bazy FRS w USA żyje 247 osób o nazwisku Miesowicz, Misewicz, Mesewicz, Misowicz, Miesowicz. Są to wariantowe nazwiska (adaptacja graficzna), pochodzące zapewne od MIĘSOWICZ, który w Polsce występuje u 169 osób (wg rejestru PESEL). W Kanadzie mieszka 11 osób o nazwisku Miąsko, a Misiko występuje w Kenii (8,0 tys. osób), Misko w Rosji i Białorusi (4,1 tys. osób), Miskou w Grecji (104) oraz Miasek i Miskho w USA (ok. 130 osób). Nie wiadomo, co te ‘mięsne’ nazwiska oznaczają, ale np. w jęz. suahili (Kenia) nazwisko Misiko oznacza w tłumaczeniu na jęz. słowiańskie – ‘besztanie’ (GT).

Nazwiska pochodzące od nazw ‘gatunkowych’ mięsa (gęsina, kaczyna, konina, kozina, kurzyzna, słonina)

Nazwisko GĘSINA (Gęsinina, Gęsinianka) według rejestru PESEL występuje u 161 osób,

w tym najwięcej mieszka w woj. mazowieckim (105). Nazwisko to nie figuruje w słowniku ISNP. W formie wariantywnej w Niemczech są: Gesien (7256 osób), Gysina (40), Gesinn (9) (GG). Ponadto, forma Gesina (bez znaku diakr.) występuje w USA, Francji i P-NG. Warto odnotować, że Gesina może oznaczać w niektórych krajach także męskie imię, np. w RPA (3,7 tys.), Niemczech (0,7 tys.), Niemczech (178), USA (108 osób) itd. (FRS).

Nazwisko KACZYNA (mięso kaczki) nie figuruje w bazie ISNP, a w rejestrze PESEL występuje tylko u 39 osób, przy czym połowa z nich mieszka w woj. śląskim (19 osób). Formy żeńskie: Kaczynina, Kaczynianka. Podobnie, nazwisko KONINA (mięso z konia) użytkują w kraju 74 osoby, najwięcej mieszka także w woj. śląskim (26 osób). Formy żeńskie: Koninina, Koninianka.

Nazwiskiem KOZINA (Kozinowa, Kozinówna) posługują się 1472 osoby, z których najwięcej mieszka w woj. małopolskim (429) i dolnośląskim (308 osób), a z pow. – w suskim (343) i oławskim (78 osób). Najmniej mieszka w woj. świętokrzyskim (1 osoba). Ranga nazwiska (CW) – 3860. Pierwszy zapis historyczny miał miejsce w 1384 r. (Kozina). Nazwisko pochodzi od apellatywu ‘kozina’ – ‘mięso kozie, licha koza’ lub nazwy osobowej ‘Koza’. Występuje także w krajach europejskich: w Niemczech (168), Czechach i Słowacji (175), Szwecji (29) oraz w Danii i Norwegii (ISNP). Według innych źródeł nazwisko Kozina notowane jest w Rosji (12,2 tys.), Chorwacji (1,7 tys.), BiH (0,7 tys.), Słowenii (0,5 tys. osób) itd. (FRS).

Nazwiskiem KURZYNA (Kurzynowa, Kurzynówna) posługuje się 999 osób, najwięcej mieszka w woj. podlaskim (361) i lubelskim (316), a z pow. – w wysokomazowieckim (115) i biłgorajskim (95 osób). Nie występuje tylko w woj. dolnośląskim. Ranga nazwiska (CW) – 5807. Pierwszy zapis miał miejsce w 1567 r. (Kurzyzna). Nazwisko pochodzi od apellatywu ‘kurzyzna’ – ‘mięso kurze, licha kura’. Występuje też w USA (191), Ukrainie (92) i Niemczech (44) (ISNP). W formie fonetycznie podobnej

funkcjonuje w Ukrainie: najczęściej jest nazwisk: Kuzyna i Kozyna (5,8 tys.), a także Kurzyn, Korzyna, Kozyna, Kurchyna itp. W Czechach dominuje natomiast Kuzin, Khuzina i Kurzin (razem ok. 41 tys. osób), a w Rosji – Kuzina (35,2 tys. osób). Nazwiska ‘kurzynowe’ występują w około 35 krajach świata (min. 3 osoby), często egzotycznych, jak Benin, DR Konga, Nigeria, RPA, P-NG, Zimbabwe i inne (FRS), ale nie wiadomo, co oznaczają w językach narodowych.

Nazwisko SŁONINA (Słoninina, Słoniniana) występuje we wszystkich województwach (z wyjątkiem podlaskiego). Łącznie jest 2121 osób o tym nazwisku. Największa liczba jest notowana w woj. małopolskim (769) i śląskim (283 osoby), a z pow. – w myślenickim (201) i bocheńskim (155 osób). Wartość wskaźnika CW – 2622. Nazwisko to pochodzi od apelatywu ‘słonina, słoniny’ – ‘tłuszcz i mięso wieprzowe solone’. Oprócz Polski, występuje w Niemczech (112 osób), ale w wariantcie Slonina (ISNP). Slonina i Slonin występują także w USA i Mołdawii (620 osób), Słanina (3,0 tys. osób, Czechy, Mołdawia), Slyunina (323, Rosja), Szlanina (45, Niderlandy), Slonyna (19 osób, Ukraina) (FRS).

W krajowych bazach nie występują nazwiska: BARANINA (mięso z owcy i barana), CIEŁĘCINA, JAGNIECINA, STRUSINA, WIEPRZOWINA, WOŁOWINA.

Nazwy anatomiczne (comber, gicz, gnat, golonka, goleń, jelito, łopatka, nerka, schab, skóra, szponder, wątroba, żebro, żołądek)

Comber to część zwierzęcej półtuszy z części lędźwiowej grzbietu. Jako nazwisko COMBER (Combrowa, Combrówna) nie jest jeszcze opracowane przez IJP PAN, ale wiadomo (baza PESEL i AF), że występuje w Polsce. Nosi je 112 mężczyzn i kobiet, najczęściej mieszka w woj. małopolskim (30 osób), w tym w m. Kraków (10 osób). Jest natomiast popularne na świecie. W formie oryginalnej (Comber) pojawia się w 25 krajach, m.in. w Anglii (1,3 tys.), USA (0,7 tys.), Australii (0,4 tys.), Kanadzie, Nowej Zelandii itd. W formie fonetycznie podobnej notowane

jest natomiast w 35 krajach, m.in. w Sierra Leone (Coomber, 14,1 tys.), Francji (Combier, 1,9 tys.), Burkina Faso (Combere, 1,5 tys.) itd. (FRS).

Nazwisko GICZ (Giczowa, Giczówna) należy do bardzo rzadkich nazwisk, według bazy AF posługuje się nim tylko 21 osób (Bytom, Rybnik, Racibórz). Jeszcze mniej, bo 12 osób o tym nazwisku figuruje w aktualnym rejestrze PESEL. Nazwisko pochodzi od apelatywu ‘gicza’ – ‘zadni udziec świński’. Od nazwiska Gicz pochodzi GICZEWSKI (-a), występuje w kraju u 369 osób, najczęściej mieszka w woj. podlaskim, a z pow. – w suwalskim (58 osób). Giczewscy są także w USA i Kanadzie (76 osób), Giszewscy w USA i Francji (55), Gizewscy w USA (116), itd. (FRS).

Kolejne nazwisko GICALA (Gicalowa, Gicalówna) nosi w kraju 587 osób, najliczniejsza grupa mieszka w woj. małopolskim (402), w tym w mieście Brzesko (123 osoby). Jest to nazwisko przezwiskowe, pochodzi od gwarowego apelatywu ‘giczala’ – ‘kończyna dolna, noga, kończyzna górna, ręka (z zabarwieniem pogardliwym)’. Ranga tego nazwiska (CW) – 9938. Poza Polską jedynie w Norwegii i Szwecji mieszka około 10 osób o tym nazwisku (ISNP).

Nazwisko GNAT (Gnatowa, Gnatówna) jest używane przez 1199 kobiet i mężczyzn, najczęściej z nich mieszka w woj. podkarpackim (208) i mazowieckim (176), a z pow. – w krańskim (71) i szydlowieckim (70 osób). Pierwszy zapis miał miejsce w 1434 r. (Iacussius Gnat, de Gnati). Ranga – 4791, a pochodzi od apelatywu ‘gnat’ – ‘duża kość, kość goleniowa’ i nazwy osobowej ‘Ignact (Ignacy)’. Wartość wskaźnika CW – 4791 (ISNP). W formie oryginalnej GNAT występuje w 9 krajach, m.in. w USA, Rosji, Francji, Kanadzie itd. Fonetycznie podobne nazwiska funkcjonują w około 55 krajach, np.: Gnadt (1,1 tys. w USA i Niemczech), Gnatt (145 w USA i Belize), Gnatz (124 w USA i Niemczech), Gnath (77 osób w Indiach i Katarze) itd. W kilku krajach (Egipt, Rosja, USA) nazwa GNAT oznacza też imię (męskie lub żeńskie). W tłumaczeniu z ang. ‘gnat’ znaczy w jęz. słowiańskich ‘komar’ (GT).

Nazwisko GOLEŃ (Goleniowa, Gole-

niówna) występuje w całym kraju u 1712 osób, najczęściej mieszka w woj. podkarpackim (517) i lubelskim (291 osób), a z pow. – w jasielskim (287 osób). Ranga nazwiska – 3335, a pochodzi od apelatywu ‘goleń’ – ‘kość podudzia’. Pierwszy zapis historycznie datowany jest na 1435 r. (Paulus Golen) (ISNP). Alternatywną formą jest Golen. Występuje w USA (662), Filipinach (254), Nigerii (126), Kanadzie (39 osób) itd. Jako Gölen spotykane jest w Turcji (383 osoby), a jako Golen w Belgii (450 osób) (FRS).

Od nazwiska prymarnego GOLEŃ pochodzi nazwisko GOLENIA (Golenina, Goleniówna). Użytkuje go w kraju 1005 osób, najczęściej mieszka w woj. podkarpackim (303), w tym w pow. łańcuckim (228 osób). Nie występuje w woj. lubelskim, podlaskim i lubuskim. Nazwisko to pierwszy raz zapisano w 1495 r. (Matthias Golyenya). Ranga nazwiska (CW) – 5777 (ISNP). Funkcjonuje w kilkunastu krajach jako: Gollenia (Niemcy i Szwecja, 54), Golenya (Rosja i Białoruś, 203), Golenja (Chorwacja, 105), Golenha (Brazylia, 57 osób) itd. W bazie FRS oraz PESEL występują też polskie nazwiska (pochodne od GOLEŃ), jak: Goleńczuk, Goleńczak, Goleński, Goleńko, Goleniak, Golon ale nie są jeszcze opracowane w IJP PAN, więc nie figurują w bazie ISNP.

Nazwisko GOLONKA (Golonkowa, Golonkówna) występuje dość powszechnie. 4199 osób o tym nazwisku zamieszkuje głównie południowe i południowo-wschodnie województwa. Najwięcej żyje w woj. małopolskim (1846), w tym w pow. limanowskim (446). Ranga nazwiska (CW) – 9004. Nazwisko pochodzi od apelatywu ‘golonka’ – ‘część szynki od kolana’, a pierwszy zapis jest datowany na 1659 r. (Golonka). Występuje też za granicą: w USA (738), Francji (76), Anglii (41), Niemczech (30), Kanadzie (21), Australii (21 osób) itd. (ISNP). Od nazwiska GOLONKA pochodzi wariantywnie nazwisko GOLONKO (Golonkowa, Golonkówna). Nosi je w kraju 648 osób, najczęściej mieszka w woj. podlaskim (498), a z pow. – w hajnowskim (318 osób). Ranga nazwiska (CW) – 9004. W kilku

krajach (Niemcy, Szwecja, Belgia) mieszka tylko 14 osób o tym nazwisku, więcej nosi alternatywną formę Golyonko i Goloenko (154, Białoruś) oraz Golionko (62 osoby w Rosji i Kirgistanie) (FRS, ISNP).

Nazwisko JELITO (Jelitowa, Jelitówna) występuje u 361 Polek i Polaków, najliczniejsze jest w woj. opolskim (211) i śląskim (86 osób), a z pow. – w strzeleckim (118). Pierwszy zapis datowany jest na 1566 r. (Jelito). Pochodzi od apelatywu ‘jelito’ – ‘część przewodu pokarmowego’, także ‘kiełbasa, kiszka’ (ISNP). Według bazy FRS, w Niemczech funkcjonuje Jelitto (625), a w USA – Yelito (59 osób). W rejestrze PESEL występuje też to nazwisko, ale w liczbie mnogiej, czyli JELITA. Nosi je 340 osób, najczęściej także w woj. opolskim (168). Nie jest jeszcze opracowane w IJP PAN. Ciekawostką jest dość duża liczba osób (5,5 tys.) w Indonezji z nazwiskiem Jelita. Ponadto, w bazie FRS jest wykaz 21 krajów, w których Jelito oznacza imię (głównie męskie). Najwięcej noszących je osób żyje w Indonezji (6,1 tys.) i Zambii (3,3 tys.). W jęz. indonezyjskim słowo ‘Jelita’ znaczy ‘piękny, uroczy’ (GT).

Nazwisko ŁOPATKA (Łopaczyna, Łopaczanka) nosi w kraju 1805 osób, najczęściej mieszka w woj. wielkopolskim (408) i śląskim, a z powiatów – w żywieckim (160 osób). Nie występuje tylko w woj. podlaskim. Nie wiadomo, kiedy pierwszy raz je zapisano. Jest to nazwisko przezwiskowe o złożonej etymologii, pochodzi od apelatywu ‘łopatka’ – ‘mała łopata’; kość płaska, należąca do kończyny górnej człowieka, także ‘ćwiartka przednia zwierzęcia’. W formie adaptacji graficznej i form podobnych fonetycznie pojawia się w kilku krajach, np. Lopatko – 3,0 tys. osób (Rosja i Białoruś), Lopatka – 1,6 tys. osób w Ukrainie i Słowacji oraz około 40 osób w Niemczech, Lapatka – 106 osób (USA i Białoruś) itd. Od Łopatki pochodzi nazwisko Łopatkiewicz (215 osób, z dominacją ilościową w woj. podkarpackim) (FRS, ISNP).

Nazwisko NERKA (Nerczyna, Nerczan-ka) rzadko występuje w kraju, noszą go 263 osoby, najczęściej mieszka w woj. wielkopolskim

(60), a z pow. – w tureckim (21 osób). Nie ma tego nazwiska w woj. świętokrzyskim i lubelskim. Pierwsze datowanie nazwiska to 1577 r. (Nerka, Nyrka), a pochodzi od apelatywu ‘nerka’. W Niemczech mieszkają 24 osoby o nazwisku Nerka i Nerkowski (-a). W Polsce żyją 422 osoby o nazwisku Nerkowski (-a), najwięcej w woj. podlaskim (184), a z pow. – w kolneńskim (79 osób). Pierwszy zapis miał miejsce w 1606 r. (Nerkowski). Nerkowscy mieszkają też w USA (177), Francji (83) i Anglii (8 osób). W 10 krajach Nerka może oznaczać imię (głównie męskie), np. w BiH, Indiach, Litwie itd. (FRS, ISNP).

Nazwisko SCHAB (Schabowa, Schabina, Schabówna) użytkuje w kraju 1748 osób, najwięcej mieszka w woj. małopolskim (437) i lubelskim (243 osoby), a z pow. – w tarnowskim (158 osób). Najmniej spotyka się w woj. podlaskim (1 osoba). Pierwszy zapis datowany jest na 1563 r. (Schab). Nazwisko pochodzi od apelatywu ‘schab’ – ‘mięso wieprzowe z kością, ‘mięso wieprzowe przy żebrach’ (ISNP). Wartość wskaźnika CW – 3247. W formie oryginalnej (Schab) nosi je około 400 osób w Niemczech. Wśród wielu form podobnych fonetycznie warto wymienić: Schaub – 25,9 tys. (Niemcy i Szwajcaria), Shab – 7 tys. osób (Iran), Schaab – 5,2 tys. (Argentyna), Shaub – 1,7 tys. (USA), Shaab – 1,4 tys. (Jemen) itd. Najpewniej w językach narodowych nie oznaczają one ‘schabu’ (FRS, GT).

Od nazwiska SCHAB pochodzą trzy nazwiska: SCHABEK, SCHABOWICZ i SCHABOWSKI. Nazwisko Schabek użytkuje w kraju 325 osób, najwięcej mieszka w woj. mazowieckim (91) i świętokrzyskim (74 osoby). W Niemczech mieszkają 24 osoby o tym nazwisku. Nazwisko Schabowicz użytkuje w kraju 221 osób, najwięcej w woj. łódzkim (56). Nie występuje za granicą, ale w formie fonetycznie podobnej funkcjonuje w USA (Schebowitz, Shabowich, Sabowitz, ok. 30 os.). Nazwisko Schabowski (-a) użytkują w Polsce 793 osoby, najwięcej w woj. małopolskim (187) i śląskim (113 osoby). W Niemczech mieszka 28 osób o tym nazwisku, natomiast w USA występuje Schabowsky (56),

a w Brazylii – Chabovski (21 osób) (FRS, ISNP).

SKÓRA (Skurzyna, Skórzanka) jest popularnym nazwiskiem w kraju, noszą je 7673 kobiety i mężczyźni. Najwięcej mieszka w woj. małopolskim (1062) i podkarpackim (1030), a z miast – w Krakowie (225 osób). Ranga nazwiska jest wysoka – 525. Pierwszy zapis datowany jest na 1503 r. (Skóra, Skora, Skura), a pochodzi od apelatywu ‘skóra’ – ‘powłoka ciała, rzemień, lichy koń’. W Niemczech mieszkają 864 osoby o nazwisku Skora (bez znaku diakr.), ponadto nazwisko to funkcjonuje jeszcze w 25 krajach świata, m.in. w USA (942), Albanii (444), Brazylii (262), Australii itd. Od nazwiska SKÓRA pochodzą trzy inne nazwiska: Skura (1515 osób, najwięcej mieszka w woj. mazowieckim) oraz Skora (236 osób, z dominacją ilościową w woj. wielkopolskim) i Skórka (2432 osób, najwięcej zarejestrowanych jest w woj. śląskim) (FRS, ISNP).

Nazwisko SZPONDER (Szpondrowa, Szpondrówna) nosi w kraju 399 osób, najwięcej mieszka w woj. małopolskim (183), a z powiatów – w tarnowskim (68). Nie występuje tylko w woj. lubuskim. Nazwisko pochodzi od apelatywu ‘szponder’ – ‘mięso wołowe z grzbietu; jednoroczny wieprzek, podkarmiany na szynki; żeberka wieprzowe’ (ISNP). Występuje też w Niemczech jako Szponder i Sponder (16 osób) (GG), a w bazie FRS figuruje w USA i Izraelu jako Sponder (413 osób) oraz Spander (USA i Austria, 32 osoby).

Nazwisko WĄTROBA (Wątrobina, Wątrobianka) jest dość popularne w kraju, noszą je 2964 osoby, najwięcej żyje w woj. małopolskim (1090) i śląskim, z pow. – w limanowskim. Nie występuje tylko w woj. podlaskim. Nazwisko pochodzi od apelatywu ‘wątroba’ – ‘narząd wewnętrzny u kręgowców’, także gwarowo ‘wątroba, wnętrzności; płuca’. Brak danych o pierwszym zapisie. Ranga nazwiska – 1792 (ISNP). W USA żyje 397 osób o nazwisku Watroba, we Francji – 28, w Kanadzie – 21, także nielicznie w Australii, Islandii, Finlandii itd. W formie zmodyfikowanej graficznie – Wotroba występuje w Brazylii u 338 osób, a w Niemczech 160 osób

posługuje się nazwiskiem Wontroba (GG, FRS).

ŻEBRO (Żebrowa, Żebrówna) jest rzadkim nazwiskiem (185 osób w kraju), a najczęściej noszących je osób mieszka w woj. małopolskim (107) i śląskim (47), a z powiatów – w limanowskim (62 osoby). Nazwa pochodzi od apelatywu ‘żebro’, w staropolskim ‘rzebro’ – ‘łukowata kość klaki piersiowej’, gwarowo ‘ziobro’ (ISNP). W formie adaptacji graficznej – Żebro występuje w Czechach (59 osób), a Zebro jest nazwiskiem w USA (384), Izraelu (138), WKS (77 osób) itd. Ziebro funkcjonuje też w USA (116 osób) (FRS, ISNP).

Od ‘zebra’ pochodzi nazwisko ZIOBRO (Ziobrowa, Ziobrownia). Występuje dość licznie, bo w kraju mieszkają 3134 osoby, najczęściej w woj. podkarpackim (1746) i małopolskim (426 osób), a z pow. – w strzyżowskim (630 osób). Wartość wskaźnika CW – 1683. Pierwszy zapis pochodzi z 1479 r. (Paulus Zyobro). Poza Polską nazwisko występuje w USA (919) oraz Anglii, Niemczech i Kanadzie (razem ok. 50 osób). W wersji fonetycznie podobnej notowane jest w kilku krajach, jak np. Burkina Faso (Zobra, 668), WKS (Zobro i Sobro, 630), Zhobro (Albania, 67 osób) itd. (FRS, ISNP).

Nazwisko ŻOŁĄDEK (Żołądkowa, Żołądkówna) występuje w kraju u 1874 osób, najczęściej mieszka w woj. mazowieckim (847) i świętokrzyskim (221), a z miast – w Warszawie (102 osoby). Najmniej znajduje się w woj. podlaskim (1 osoba). Ranga nazwiska – 3023, a pochodzi od apelatywu żołądek – ‘część przewodu pokarmowego’ (ISNP). Według portalu FRS w formie zmodyfikowanej występuje w kilku krajach: Zolondek – 318 (USA i Izrael), Zalonek – 23 (USA i Słowacja), Zolondek, Zolondeck, Zolandeck – ok. 40 osób (Brazylia). Natomiast w bazie GG w Niemczech figuruje Zolondek (72 osoby).

Wyroby wędliniarskie (boczek, kaszak, kielbasa, szynka, wędzonka)

Nazwisko BOCZEK (Boczkowa, Boczówna) należy do najstarszych w Polsce, pierwszy zapis miał bowiem miejsce w 1208 r. (Testis

Boczek). W kraju mieszkają 2932 osoby o tym nazwisku, najczęściej w woj. łódzkim (492) i śląskim (438), a z pow. – w łowickim (235 osób). Najmniej żyje w woj. podlaskim (7 osób). Nazwisko pochodzi od apelatywu ‘boczek’ – ‘prawa lub lewa strona tułowia człowieka (zwierzęcia ?)’ lub nazwy osobowej ‘Bok’. Ranga nazwiska (CW) – 1816. W Niemczech funkcjonuje Boczek (448 osób) oraz Bocek (152 osoby) (GG). Także w bazie ISNP figuruje Bocek (284 osoby), ale nie jest podana etymologia. Natomiast w portalu FRS nazwisko Bocek występuje – poza Polską – jeszcze w 22 krajach świata (min. 3 osoby), a najczęściej w USA (916) i w Czechach (902 osoby).

Nazwisko KASZAK (Kaszakowa, Kaszakówna) występuje w kraju u 487 osób, najczęściej mieszka w woj. kujawsko-pomorskim (134), w tym w Inowrocławiu (50 osób). Nazwisko pochodzi od apelatywu ‘kaszak’ – ‘kaszanek’ lub nazwy osobowej – nazwiska ‘Kasza’. Poza Polską występuje w Słowacji (91) i Niemczech (44 osoby), ale w wariantach Kasak (ISNP). Fonetycznie podobne nazwiska to: Kashak – 302 (USA i Izrael), Khasak – 215 (Tajlandia), Kasake – 498 (Tanzania) itd. Nie wiadomo jednak, co one oznaczają w językach narodowych (FRS).

Nazwisko KIEŁBASA (Kiełbasina, Kiełbasianka) jest popularne w kraju. Nosi je 7157 kobiet i mężczyzn, najczęściej w woj. małopolskim (1987) i mazowieckim (913 osób), a z pow. – w nowosądeckim (768) i tarnowskim (608 osób). Najmniej żyje w woj. podlaskim (35 osób). Nazwisko pierwszy raz zapisano w 1379 r. (Ex parte Stanisłai Kelbassa salicide). Pochodzi od apelatywu ‘kiełbasa’ – ‘rodzaj wędliny’. Ranga nazwiska (CW) – 584. W formie podobnej fonetycznie występuje w wielu krajach: w USA – 589, Niemczech – 360, Francji – 38, Norwegii – 22, Szwecji – 15 osób oraz mniej licznie – w Hiszpanii, Australii, Danii, Niemczech, Belgii, Szwajcarii i Słowacji (FRS).

Od nazwiska KIEŁBASA pochodzą dwa inne nazwiska: KIEŁBASIŃSKI i KIEŁBASIEWICZ. To pierwsze (KIEŁBASIŃSKI) jest użytkowane przez 737 osób, z których najczęściej

mieszka w woj. mazowieckim (326) i łódzkim (88 osób), a z pow. – w sochaczewskim (104) i m. st. Warszawa (77 osób). Ranga nazwiska – 7986 (ISNP). Kielbasiński występuje też w Niemczech i Szwecji. W formie wariantywnej: Kielbasinski występuje w USA, Szkocji i Szwecji (135), a Kilbasinski – w Niemczech (6 osób) (FRS). Z kolei, KIELBASIEWICZ jest rzadko spotykanym nazwiskiem. Spotyka się je u 212 Polek i Polaków, najwięcej żyje w woj. wielkopolskim (96), a z pow. – w toruńskim (27 osób). Spotyka się je też w Niemczech i Norwegii (22 osoby). Według bazy FRS w kraju są też używane nazwiska Kielbusiewicz i Kielbasowcz (38 osób). Natomiast nazwisko Kielbasiewicz (56 osób) występuje we Francji i Monako.

Nazwisko SZYNKA (Szyńczyna, Szyńczanka) należy do raczej rzadko spotykanych, tylko 264 osoby w kraju je noszą. Najwięcej mieszka w woj. wielkopolskim (100) i dolnośląskim (45 osób), a z pow. – w pabianickim (27). Nie występuje wcale lub sporadycznie w woj. wschodnich. Według słownika ISNP jest to nazwisko przezwiskowe od apelatywu ‘szynka’ – ‘mięso z udźca świni’. Szynka oznaczała kiedyś: ‘część zbroi’, a także gwarowo: ‘dusza do żelazka; płaski szczebel w drabinie wozu; zatyczka w jarzmie nie pozwalająca wyprząć się wołowi’. Według bazy GG w wersji oryginalnej (Szynka) i wersji zmodyfikowanej (Schinka) występuje w Niemczech (ok. 160 osób). Formy podobne fonetycznie to: Synka (39, Ukraina i Austria), Szenka (35, Węgry), Shynka i Synkha (36 osób, Ukraina). W Polsce występują także, chociaż rzadko, formy: Szymka, Szinka, Szynger, Szymkat, Szyнке (razem 76 osób). Od nazwiska Szynka pochodzą dwa nazwiska: SZYNKIEWICZ (1044 osób) z dominacją ilościową w woj. mazowieckim oraz SZYNKOWSKI (792 osoby) z dominacją w woj. kujawsko-pomorskim (AF, FRS).

Nazwisko WĘDZONKA (Wędzonzyna, Wędzonzanka) należy do kategorii rzadko występujących w kraju, posługują się nim jedynie 282 osoby, najwięcej mieszka w woj. łódzkim (200 osób), w tym w pow. piotrkowskim (69

osób). Jest to nazwisko przezwiskowe, pochodzi od apelatywu ‘wędzonka’ – ‘uwędzone mięso’ (ISNP). Według portalu FRS w Australii mieszka 12 osób o nazwisku Wedzonka, zaś w USA i Niemczech 21 osób – Wendzonka. To ostatnie nazwisko występuje też w Polsce (184 osoby), ale nie figuruje w słowniku ISNP.

Potrawy mięsne (bigos, kiszka, klops, paszt, pieczonka, rosół)

Nazwisko BIGOS (Bigosowa, Bigosówna) nosi w kraju 2521 osób, najwięcej mieszka w woj. małopolskim (398) i lubelskim (379), z pow. – w opolskim (158), a z miast – w Jąśle (79 osób). Nie występuje w woj. podlaskim. Ranga nazwiska – 2170, a pierwszy zapis datowany jest na 1558 r. (Joannes Bigosz). Pochodzi od apelatywu bigos – ‘potrawa z siekanego mięsa’. W Małopolsce i na Śląsku mieszka 9 osób o nazwisku Bigosz. W formie oryginalnej (Bigos) występuje w: USA (929), Niemczech (80), Anglii (35), Kanadzie (30 osób), Francji, Rosji i Irlandii (ISNP). Formy podobne fonetycznie to: Biogos (Czechy, 300), Bigois (Francja, 165), Bigoš (Słowacja, 75), Bigoss (USA, 38 osób) itd. Od nazwiska BIGOS pochodzi BIGOSIŃSKI (-a), noszą go w kraju 362 osoby, najwięcej mieszka w woj. wielkopolskim (84), a z miast – w Krakowie (42 osoby). Poza granicami Polski w formie Bigosinski (bez znaku diakr.) występuje w Brazylii (105), w USA, Niemczech i Szwecji (FRS).

Nazwisko KISZKA (Kiszkowa, Kiszczanka, Kiszczynka) nosi w Polsce 2979 osób, najwięcej mieszka w woj. małopolskim (609) i podkarpackim (592). Nie występuje jedynie w woj. podlaskim. Pierwszy zapis historyczny pochodzi z 1475 r. (Martinum Kiska). Jest to nazwisko przezwiskowe, pochodzi od apelatywu ‘kiszka’ – ‘jelito; jelito nadziewane, kielbasa’. W gwarze oznacza ‘mleko zsiadłe’, także ‘człowiek wysoki i cienki’ (ISNP). Według portalu FRS nazwisko w wersji oryginalnej (Kiszka) występuje też w USA (310), Niemczech (61), Brazylii (50), Czechach (41) itd. Natomiast w formie fonetycznie podobnej: Kiska – najczęściej spoty-

kane jest w Rosji i Białorusi (7,3 tys.), a Kischka – w Niemczech (166 osób) itd. W bazie tej figurują odmiany nazwiska Kiszka w formie: Kiczka, Kieszka, Kiszko, Keszka, Kyszka, Kiskis, Kieszka. Występują one tylko w Polsce i są mało liczne. Warto dodać, że nazwa Kiska (Kiszka) oznacza imię męskie w Rosji (1,1 tys. osób), w USA, Indiach, Uzbekistanie, Białorusi, Kazachstanie, a w DR Konga jest imieniem żeńskim.

Nazwisko KLOPS (rodzaj pieczonego mięsa mielonego) nie zostało jeszcze opracowane przez IJP PAN. Według aktualnego rejestru PESEL nazwisko KLOPS (Klopsowa, Klopsówna) nosi tylko 9 osób, a w formie Klopsz – 12 osób. W Niemczech żyje 40 osób o nazwisku Klops, a w formie zmodyfikowanej Klopsh aż 1552 osoby (GG). Niestety, to drugie nazwisko w jęz. niemieckim nie oznacza ‘klopsu’ (GT).

Nazwisko PASZT (Pasztowa, Pasztówna) występuje w kraju u 180 osób, najliczniej jest reprezentowane w woj. lubelskim (125 osób), a z pow. – w tomaszowskim (50 osób). Brak źródeł historycznych o tym nazwisku, ale językoznawcy wiążą go z apelatywem pasztet (w przenośni oznacza ‘awantura, przykrość’). Możliwe jest pochodzenie od nazwy własnej (Paszt, Pasz) (ISNP). Poza Polską nazwisko Paszt występuje też w Niemczech (56 osób) (GG). Od nazwiska PASZT pochodzi drugie nazwisko – PASZTA, użytkuje go 201 osób, najwięcej mieszka w woj. śląskim (201), a z miast – w Warszawie (22 osoby). Nie występuje to nazwisko w woj. północnych. Według bazy FRS po kilka osób o tym nazwisku żyje w USA, Anglii, Szwecji i Węgrzech.

Nazwisko PIECZONKA (Pieczoneczyna, Pieczoneczanka) nosi w kraju 2308 kobiet i mężczyzn. Najwięcej mieszka w woj. podkarpackim (685) i śląskim (367 osób), a z pow. – w cieszyńskim (197 osób). Ranga nazwiska – 2382, a pierwszy zapis datowany jest na 1439 r. (Nobilis...Pyczonka). Pochodzi od apelatwu ‘pieczonka’ – ‘wytwór pieczenia’, także ‘wątroba, pieczeń’ (ISNP). Ranga nazwiska (CW) – 2382. Występuje w formie oryginalnej (Pieczonka)

w Niemczech (320 osób) oraz Pieconka (32 osoby) (GG). Poza Polską i Niemcami występuje też w 11 krajach, najwięcej w USA (333) i w Kanadzie (81 osób) (FRS).

Nazwisko ROSÓŁ (Rosołowa, Rosołówna) jest dość popularne, występuje w całej Polsce, najczęściej w woj. podkarpackim (469) i śląskim (390 osób), a z miast – w Sosnowcu (88 osób). Ogółem jest 2465 osób o tym nazwisku, a najmniej mieszka w woj. podlaskim (2 osoby). Pierwszy zapis historyczny jest datowany na 1351 r. (Rosół), a ranga – 2230. Nazwisko pochodzi od apelatwu rosół – ‘wywar z mięsa i wloszczyzny’, także ‘polewka; przyprawa, sos; solanka; przenośnie znaczy ‘kłopot’ (ISNP). Warianty nazwiska w Polsce: Rosół, Rosuł, Rosol, Rosól, Rosal, Rossół (AF). Za granicą rzadko spotykane, ale w formie podobnej fonetycznie występują w Niemczech: Rosolek (24), Rosol (56) i Rosolski (112) (GG). W formie Rosol (bez znaków diakr.) spotykane jest w USA (779), Ukrainie (247), Czechach (238), Filipinach (69), Słowacji (58) itd. (FRS).

Nazwiskiem pochodnym od ‘rosołu’ jest ROSOLEK. Noszą go 703 osoby, najwięcej w woj. mazowieckim (175), a z miast: w Warszawie (59). Pierwszy zapis jest datowany na 1563 r. (Rosolek, Rosólek, Rosulek), a więc pojawił się oficjalnie ponad 200 lat później niż nazwisko ROSÓŁ (ISNP). Za granicą występuje w formie zmodyfikowanej graficznie: Rosolek (USA i Włochy, 117), Rosulek i Rosulek (Czechy, 280), Rosolyk (Ukraina, 56 osób) (FRS).

Zmiana liczebności nazwisk ‘mięśnych’ w przedziale jednego pokolenia

Liczebność nazwisk (liczba użytkowników) nie jest stała, bo populacja podlega ruchom migracyjnym, zmianom demograficznym i formalnym korektom nazwisk. W tabeli 2 zestawiono dwanaście ‘mięśnych’ nazwisk, obejmujących łącznie ok. 40 tys. użytkowników, podano stan początkowy z bazy Acta Flow (2002) i stan aktualny z rejestru PESEL (2025).

Tabela. 2. Zmiana liczebności użytkowników ‘mięsnych’ nazwisk polskich w okresie 2002–2025
 Table 2. Change in the number of users of ‘meaty’ Polish surnames between 2002–2025

Nazwisko Surname Produkt/Surowiec Product/Raw material	Baza Acta Flow – 2002 r.	Baza PESEL – 2025 r.	Różnica Difference	
			bezwzględna absolute	względna relative
Skóra	8 303	7 794	509	-6,13
Kiełbasa	7 867	7 025	842	-10,70
Golonka	4 443	4 355	88	-1,98
Kiszka	3 442	3 003	439	-12,75
Boczek	3 347	3 017	330	-9,86
Wątroba	3 222	2 993	229	-7,11
Słonina	2 381	2 083	298	-12,52
Schab	1 956	1 783	173	-8,84
Łopatka	1 954	1 921	33	-1,69
Goleń	1 793	1 684	109	-6,08
Kurczyna	1 051	1 093	42	+4,00
Szynka	282	271	11	-3,90
Razem	40 041	37 022	3 019	-7,54*

* średnia – mean (n=12)

Zmiana liczebności nazwisk ‘mięsnych’ w przedziale jednego pokolenia

Liczebność nazwisk (liczba użytkowników) nie jest stała, bo populacja podlega ruchom migracyjnym, zmianom demograficznym i formalnym korektom nazwisk. W tabeli 2 zestawiono dwanaście ‘mięsnych’ nazwisk, obejmujących łącznie ok. 40 tys. użytkowników, podano stan początkowy z bazy Acta Flow (2002) i stan aktualny z rejestru PESEL (2025).

W ciągu jednego pokolenia (23 lata) łączna liczba nosicieli tych nazwisk spadła o 3019 osób, czyli o 7,54%. Największy ubytek odnotowano dla nazwiska Kiszka (-12,75%) i Słonina (-12,52%), natomiast w jednym przypadku (nazwisko Kurczyna) nastąpił niewielki wzrost, tj. o 4,0%. Dla porównania, w podobnym metodycznie badaniu polskich nazwisk wywodzących się od nazw anatomicznych (człowiek i zwierzęta) odnotowano nieco niższy wynik, tj. -5,56% (Witkiewicz i Kowalczyk, 2025). Przyczyny spadku liczebności tych nazwisk w kraju mogą wynikać

z lokalnych migracji, zmniejszonej dzietności, a także spadku populacji polskiej w tym czasie (o 2,46%) (Populationof.net).

Podsumowanie

W podsumowaniu należy stwierdzić, że od terminów oznaczających mięso i jego przetwory powstało około 90 polskich nazwisk prymarnych (bazowych) i pochodnych. Najwyższą liczebnością (wg bazy ISNP) charakteryzują się nazwiska: Skóra (7,7 tys.), Kiełbasa (7,2 tys.), Flak (4,7 tys.) i Golonka (4,2 tys. osób). Najstarszym polskim nazwiskiem jest Boczek (1208 r.). Pod względem jakościowym (liczba nazwisk) i ilościowym (liczba użytkowników nazwisk) dominuje województwo mazowieckie, a następnie małopolskie. Najmniej nazwisk ‘mięsnych’ występuje w woj. podlaskim. W ciągu jednego pokolenia (między 2002 a 2025 r.) łączna liczba nosicieli nazwisk ‘mięsnych’ spadła w kraju o 7,54%. Najbardziej umiędzynarodowionym nazwiskiem jest Comber (z formami pochodnymi), występu-

jące w około 70 krajach świata. Według autorów artykułu, najbardziej oryginalne polskie nazwiska ‘mięsne’ to: Flak, Gicz, Gnat, Jelita, Kiszka, Paszt, Paszta, Wendzonka. Najwięcej polskich nazwisk ‘mięsnych’, ale w formie modyfikacji graficznej lub podobnych fonetycznie występuje w Ukrainie, Rosji oraz Niemczech i USA. Niektóre polskie nazwiska ‘mięsne’ mogą za granicą oznaczać imiona, np. Gnat, Gesina (Gęsina), Jelita, Kiska (Kiszka), Nerka. Występowanie oryginalnych lub zmodyfi-

kowanych graficznie nazwisk polskich w świecie wskazuje na kierunki emigracji Polaków z zachowaniem tradycji kulturowej.

W dostępnych bazach krajowych i zagranicznych nie występują nazwiska od takich nazw ‘mięsnych’, jak: Baranina, Cielecina, Frykando, Gulasz, Jagnięcina, Karkówka, Kaszanka, Kotlet, Ligawa, Pasztet, Połędwica, Pręga, Pulpet, Rolada, Rozbeef, Strusina, Sznycel, Tusza, Udziec, Wędlina, Wieprzowina, Wołowina.

Fot. 1. Od nazw mięsa i jego przetworów powstało w Polsce około 90 nazwisk
Photo 1. About 90 surnames were created in Poland from the names of meat and meat products (fot./phot. J. Barłowska)

Literatura

- AF. ActaFlow Nazwiska polskie (2002). Rozkład występowania nazwisk w powiatach. Agencja Informatyczna Bronk Z., [https:// Rozkład występowania nazwisk](https://Rozkład_występowania_nazwisk)
- Dobrzański Z., Rogowska-Sobota K., Czaplicka A. (2024). Drobiarskie nazwiska w Polsce i na świecie. Cz. I. Pol. Drob., 11: 66–69.
- Dobrzański Z., Barłowska J., Szulc T., Kowalczyk A. (2025 a). Nazwiska polskie pochodzące od nazw produktów zwierzęcych – cz. 1 (mleko i jego przetwory). Wiad. Zoot. (in press).
- Dobrzański Z., Czyż K., Wójcik A. (2025 b). Etymologia nazwisk polskich pochodzących od nazw zwierząt część I. Przegl. Hod., 1: 7–10.
- FRS. Forebears (2012–2022). Names & Genealogy Resources, internetowa platforma genealogiczna, [https:// Nazwiska, znaczenie, pochodzenie i mapy rozmieszczenia](https://Nazwiska_znaczenie_pochodzenie_i_mapy_rozmieszczenia)
- GG. Geogen (Surname Mapping). (2005–2025). Stöpel C. Deutschland, <http://legacy.stoepel.net/en/Default.aspx>.
- GT. Google Tłumacz; <https://translate.google.com/?sl=pl&tl=en&op=tran>, dostęp: 2025-07-15
- ISNP. Internetowy słownik nazwisk polskich (2025). Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie, <https://nazwiska.ijp.pan.pl>

- PESEL. Nazwiska występujące w rejestrze PESEL (2025). Ministerstwo Cyfryzacji RP, Stan na 24.02.2025, <https://nazwiska.wy.gov.pl/> Nazwiska występujące w rejestrze PESEL – Otwarte Dane
- Populationof.net. (2025). <https://www.populationof.net/pl/poland/>, dostęp: 2025-07-31
- Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz.U. L 139, 30/04/2004).
- Urbańczyk S. (red.) (1953–2002). Słownik staropolski, T. 1–11. Wyd. Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków.
- WSJP. Wielki Słownik Języka Polskiego PAN (Żmigrodzki P. red. nauk.) online, <https://wielki.slp.pl/> Wielki słownik języka polskiego PAN (WSJP PAN).
- Witkiewicz W., Kowalczyk A. (red.) (2025). Nazwiska polskie wywodzące się z terminologii biologiczno-medycznej. Monografia. Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. (in press).

POLISH SURNAMES DERIVED FROM THE NAMES OF ANIMAL PRODUCTS. PART 2. MEAT AND MEAT PRODUCTS

Summary

The aim of the study was an etymological and statistical analysis of Polish surnames derived from the names ‘meat and products’ based on Polish and foreign databases of surnames. It has been shown that since the thirteenth century about 90 Polish primary (main) and derived surnames have been created. The highest number of surnames is characterised by: Skóra (7.7), Kielbasa (7.2), Flak (4.7) and Golonka (4.2 thousands people). The oldest Polish surname is Boczek (year 1208). In terms of quality (number of surnames) and quantity (number of surname users), the Mazowieckie voivodeship dominates, followed by the Małopolskie voivodeship. The fewest ‘meat’ surnames occur in the Podlaskie Voivodeship. Over the course of one generation (between 2002 and 2025), the total number of bearers of ‘meat’ surnames in the country has decreased by 7.54%. The most internationalized surname is Comber (with derivative forms), found in about 70 countries around the world. According to the authors of the article, the most original Polish ‘meat’ surnames are: Flak, Gicz, Gnat, Jelita, Kiszka, Paszt, Paszta, Wendzonka. The largest number of Polish ‘meat’ surnames, but in the form of a graphic modification or phonetically similar, occurs in Ukraine, followed by Russia, Germany and the USA. Some Polish ‘meat’ surnames can mean names abroad, e.g. Gnat, Gesina (Gęsina), Jelita, Kiska (Kiszka), Nerka. The occurrence of original or graphically modified Polish surnames in the world indicates the directions of emigration of Poles and the preservation of cultural tradition.

Key words: meat and meat products, Polish surnames, onomastics

*Skróty zastosowane w tekście: BiH – Bośnia i Hercegowina, DR Konga – Demokratyczna Republika Konga, P-NG – Papua-Nowa Gwinea, RPA – Republika Południowej Afryki, WKS – Wybrzeże Kości Słoniowej; woj. – województwo, pow. – powiat, m. – miasto, m.s. – miasto stołeczne, diakr. – diakrytyczny (znak), ok. – około, wg – według; jęz.: białor., ros., ukr., czes., słow., bułg., pol., bośn., chorw., serb., ang., hiszp., niem., portug., włos. – języki: białoruski, rosyjski, ukraiński, czeski, słowacki, bułgarski, polski, bośniacki, chorwacki, serbski, angielski, hiszpański, niemiecki, portugalski, włoski